

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Vasara, Paula

Title: Ikäasumisen uudet tuulet vai keisarin uudet vaatteet?

Year: 2020

Version: Published version

Copyright: © 2020 Valtiotieteellinen yhdistys

Rights: In Copyright

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

Please cite the original version:

Vasara, P. (2020, 17.7.2020). Ikäasumisen uudet tuulet vai keisarin uudet vaatteet?. Politiikasta. <https://politiikasta.fi/ikaasumisen-uudet-tuulet-vai-keisarin-uudet-vaatteet/>

Mikä? Arkisto Juttusarjat Videot Tapahtumat Podcastit Toimitus

Kirjoittajat Kirjoittajaohjeet Poliitikasta kouluissa [+ Suomi](#)

IKÄASUMISEN UUDET TUULET VAI KEISARIN UUDET VAATTEET?

17.7.2020

📅 17.7.2020 👤 POLIITIKASTA LEHTI 📄 ARTIKKELIT, PAULA VASARA 💬 0

Admiral-Lebioda / Pixabay

Lukuaika: 4 min.

Uudessa raportissa ollaan lupaavinaan laadukkaita palveluja kaikille ikääntyneille, mutta palvelujen konkreettisesta parantamisesta puhutaan vähän. Käytännössä vastuuta sysätään yhä enemmän vanhuksille itselleen. Viranomaisen tehtäväksi jää viimesijaisen auttajan rooli.

Sosiaali- ja terveysministeriö julkaisi toukokuussa odotetun raporttinsa *Kohti ikäystävällistä yhteiskuntaa. Iäkkäiden henkilöiden palvelujen uudistamistyöryhmän raportti* (STM 2020). Rapotti oli odotettu, mutta yllätyksen se aiheutti korkeintaan siinä, miten vähästä oli päästy yksimielisyyteen laajapohjaisen uudistustyöryhmän työskentelyn jälkeen.

Hoitajamitoituksesta ja palvelujen saatavuudesta on **väännetty kättä pitkin vuotta** eikä raportti tuo oikeastaan mitään uutta tähän keskusteluun. Ehdotukset lähinnä peilaavat julkisuudessa käytyä keskustelua ja hoivapolitiikan kolmea megatrendiä: hoivapalveluiden markkinoitumista ja yksityistämistä sekä perheen ja läheisten varaan yhä vahvemmin nojautumista.

Ehdotukset peilaavat julkisuudessa hoivapolitiikan kolmea megatrendiä: hoivapalveluiden markkinoitumista ja yksityistämistä sekä perheen ja läheisten varaan yhä vahvemmin nojautumista.

Paula Vasara

Paula Vasara, YTT, työskentelee tutkijatohtorina Jyväskylän yliopiston Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitoksella Ikääntymisen ja hoivan tutkimuksen huippuyksikössä.

Selaa arkistoa

Arviot
demokratia
Euroopan unioni
populismi
Venäjä
Suomi
Retoriikka
Turvallisuuspolitiikka
Yhdysvallat
Tutkimus
Maahanmuutto
Media
Yliopisto
Eurooppa
ilmastonmuutos
Tasa-arvo
Terrorismi
Vaalianalyysit
DocPoint
Ranska

Uusimmat podcastit

"Solidaarisuuskien heikkenemisestä...
TEPPO ESKELINEN

00:00

00:00

1. "Solidaarisuuskien heikkenemise... 10:00
2. "NBA:n poliittisuus, osa 1, 20.1.2020... 29:41
3. "NBA:n poliittisuus osa 2, 20.1.2020... 34:18
4. "Kuka kelpaa kansanedustajaksi?... 1:01:09
5. "Poliittisia pistoja: suuri käsityöakti... 35:44

Kiinnostavinta tässä onkin niin sanottuun välimuotoiseen asumisen ratkaisuihin liittyvät politiikkaehdotukset. Hyväntahtoiselta kuulostavan teeman *ikäkkäiden henkilöiden asumisen monimuotoisuuden edistäminen* sisään on nimittäin rakennettu sellaisia linjauksia ja mekanismeja, jotka toteutuessaan nakertavat hyvinvointivaltion käytäntöjä syvältä.

Kaikki julkaistut podcastimme löytyvät [omalta sivultaan](#).

Monimuotoistumisen tarve

Sinänsä iäkkäiden asumisen monimuotoistaminen on tervetullut hanke. Yksipuolinen korostus omassa pitkäaikaisessa kodissa vanhenemisestä ja kotiin tuotavista palveluista eri toimijoiden yhteistyönä on hallinnut politiikkasuosituksia jo pari vuosikymmentä. Poliittikasuosituksen mukaisesti erityisesti laitosasumista mutta myös muita kevyemmän tuen erityisiä asumismuotoja *on ajettu alas*. Kokonaisuudessaan vanhuspalvelujen tilanne on alkanut näyttää varsin arveluttavalta.

Julkisesti tarjottujen vanhuspalvelujen rahoituksessa on säästetty, vaikka asiakasmäärän on todettu kasvavan ja asiakkaiden on todettu olevan entistä heikkokuntoisempia. Käytännössä julkiset palvelut on kohdennettu vain kaikkein eniten niitä tarvitseville. Iäkkäiden asumispalvelut on keskitetty tehostettuun palveluasumiseen, joka on kohdennettu niille, jotka eivät selviydy ilman ympärivuorokautista apua.

Julkisesti tarjottujen vanhuspalvelujen rahoituksessa on säästetty, vaikka asiakasmäärän on todettu kasvavan ja asiakkaiden on todettu olevan entistä heikkokuntoisempia.

Tämän lisäksi on tarjottu lähinnä kotihoitoa omaishoidon rinnalle. Tavanomainen palveluasuminen edustaa tässä yhtälössä sitä kevyemmän tuen ratkaisua, jonka asiakasmääriä on pyritty vähentämään, kun *tavoittelemisen arvoiseksi on nähty tavanomaisessa kodissa vanheneminen* mahdollisimman pitkään.

Tämä yksipuolinen linjaus on osoittanut kestämyytensä. Julkisuuteen on noussut etenkin vuoden 2019 aikana lukuisia kertomuksia *ikäntyneiden kokemasta turvattomuudesta, yksinäisyydestä* ja suoranaista *hoivaköyhyydestä*. Pahimmillaan tilanteet ovat johtaneet *ikäntyneen ennenaikaiseen kuolemaan* hoivan laiminlyönnin seurauksena.

Vahvaa huolta ikääntyvien arjesta ja tarvittavien palveluiden järjestymisestä ovat nostaneet esiin ikääntyneiden itsensä lisäksi erilaiset vanhustyön kentällä toimivat *ammattilaiset, järjestösektorin toimijat* sekä *läheiset* ja *omaiset*. Tätä taustaa vasten ajatus erilaisten kevyemmän tuen muotoihin panostamisesta on varsin tervetullut ja tarpeellinen.

Monimuotoistumisen taustaoletukset

Raportti kuitenkin heittää kylmää vettä tarkkaavaisen lukijan niskaan. Vaikka hyvä ja sovelias asuminen nähdään tärkeänä, tekstissä korostetaan samaan hengenvetoon iäkkään itsenäisen suoriutumisen ja vastuun merkitystä. Tämä mukailee suoraan uusliberalistista markkinaidealismia, jonka mukaisesti tietoiset ja valveutuneet kuluttajat kykenevät valitsemaan rationaalisesti itselleen parhaimmin soveltuvan palvelupaketin vapailta markkinoilta.

Lisäksi on pakko ihmetellä raportin valittua sanamuotoa ”välimuotoinen asuminen”. Sanamuoto pyrkii todennäköisesti viittaamaan asumismuotoon, joka sijoittuu tavanomaisen kodin ja tehostetun palveluasumisen välille, mutta käytännössä se viittaa ikävällä tavalla väliaikaisuuteen ja välissä olemiseen.

Vaikka hyvä ja sovelias asuminen nähdään tärkeänä, tekstissä korostetaan samaan hengenvetoon iäkkään itsenäisen suoriutumisen ja vastuun merkitystä.

Kun pitkäaikaisuus ja omistusasuminen ovat suomalaiselle asumiselle tyypillisiä piirteitä, tämänkaltainen välinäytös ei näyttäydä tervetulleena elämänvaiheena. Siihen ei myöskään lataudu niitä kotona asumisen jatkumiseen liitettviä myönteisiä merkityksiä, joita esimerkiksi uudehko senioritalon käsite parhaimmillaan tavoittaa. Tätä erilaisia hyvinvointipalveluita sisältävää asumisen muotoa markkinoidaan lähinnä aktiivisille yli 55-vuotiaille – hoiva- ja terveyspalveluita keskeisemmin korostetaan elämisen laatua, kuntosaleja, harrastusmahdollisuuksia ja muita hyvinvointipalveluita.

Tämänkaltainen ”välimuotoiseen asumiseen” liittyvä ajatuskulku lainaa sisältönsä raihnaistumisen mallitarinasta, missä ikävuosien lisääntyminen nähdään sisällöltään ja ajoitukseltaan ennakoimattomina mutta väistämättöminä muutoksina ja menetyksinä. Tällöin biologisen vanhenemisen katsotaan johtavan tilanteeseen, jossa tavanomaisesta asumisesta siirrytään jonkinlaiseen tilapäiseen väliaika-asumiseen ennen lopullista toimintakyvyn romahtamista ja päätymistä aktiivisesta toimijasta ympärivuorokautisen hoidon kohteeksi.

Monimuotoisuuden seurauksia

Jos tämä vielä ei riitä horjuttamaan uskoa raportin hyväntahtoisuuteen, niin kirjoittajat lisäävät kierroksia esittämällä ajatuksen siitä, että tulevaisuudessa kaikkea tätä niin kutsuttua välimuotoista asumista voitaisiin nimittää tavanomaiseksi palveluasumiseksi. Epäselväksi jää, mikä tämän varsinaisesti erottaisi perinteisestä tavanomaisesta asumisesta ja kotiin tuotavista palveluista. Pitäisikö kyseessä olla esimerkiksi ikärajaan perustuva senioritalo, kelpaisiko yksityisiltä markkinoilta hankittu esteetön asunto vai miten eronteko käytännössä tehtäisiin?

Nimitys voi tuntua yhdentekevältä, mutta sen alla muhii periaatteellinen kysymys. Jos sosiaalihuollon palvelupaketti koostuisi raportin ehdotuksen mukaisesti enää kiireellisestä, tuetusta ja tehostetusta palveluasumisesta, tavanomainen palveluasuminen voitaisiin erottaa sosiaalipalvelujen lakipaketista. Tämä poistaisi kunnan velvoitteen järjestää tarvittaessa asiakkaalle hänen tarvitsemansa tavanomaisen palveluasunnon ja vastuuttaisi asiakkaan huolehtimaan itse soveliaan asunnon ja riittävien palvelujen hankinnasta.

Jo nykyisellään asumisen ja hoivan erottamisella toisistaan on saatu aikaan se, että käytännössä tarvittavat asumisen ja hoivan järjestelyt voivat ylittää asiakkaan maksukyvyn.

Tämä järjestely lisäisi toki valinnanvapautta, mutta samalla kunnan järjestämisvelvoitteen poistaminen siirtäisi jälleen enemmän vastuuta iäkkäälle itselle sopivista asumisen ja palvelujen järjestelyistä, vieläpä ilman maksukattoa.

Jo nykyisellään palveluasumisen käsitteeseen siirtymisellä – eli käytännössä asumisen ja hoivan erottamisella toisistaan – on saatu aikaan se, että käytännössä tarvittavat asumisen ja hoivan järjestelyt voivat ylittää asiakkaan maksukyvyyn. Kun kustannuksia on kohdennettu vielä uudella tapaa niin, että tulosidonnaisesti veloitetusta kotihoidosta on erotettu omaksi kokonaisuudekseen niin sanotut kiinteähintaiset tukipalvelut, esimerkiksi ateria-, kylvytys- ja kuljetuspalvelut, **ikääntynyt saattaa löytää itsensä taloudellisesti kestävämmästä tilanteesta.**

Tulevaisuuden mahdollisuudet

Raportti myös korostaa sitä, että ikääntyneeseen väestöön kuuluvien ihmisten tulee ennakoita tulevia asumistarpeitaan ja varautua tarvittaviin muutoksiin hyvissä ajoin. Vaikka jätettäisiin huomiotta se, että tämäkin lause nojaa ajatukseen ikääntymisestä väistämättömänä raihastumisena, käytännössä tilanne on mahdoton: miten yksilö voisi varautua mahdollisiin tuleviin ajoitukseltaan ja sisällöltään epävarmoihin toimintakyvyn muutoksiin?

Lisäksi on syytä huomioida se, että vaikka tässä luotettaisiin yksilöön rationaalisen ja ennakoivana kuluttajana, markkinat eivät kykene vastaamaan tähän tarpeeseen. Käytännössä suomalainen asuntokanta on vanhaa eikä tarjolla ole mitään erityistä varantoa ikäystävällisiä tai edes esteettömiä asuntoja.

Kunnan tehtävänä ei enää olekaan miettiä ikääntyneiden palveluita kokonaisuus huomioiden, vaan viranomaisten rooli jää viimesijaisen auttajan rooliin niissä tilanteissa, kun iäkäs ei omillaan selviydy.

Toinen avoin kysymys liittyy kustannuksiin: alueelliset erot asumisvarallisuudessa ovat suuria eikä ikääntyneellä välttämättä ole riittäviä taloudellisia tai tiedollisia resursseja hankkia uutta ”välimuotoisen asumisen” kriteerejä täyttävää asuntoa. Lisäksi nykyisin yleistyneet miniasunnot asettavat omanlaisensa haasteet ikäasumiselle.

Kunnan tehtävänä ei enää olekaan miettiä ikääntyneiden palveluita kokonaisuus huomioiden, vaan viranomaisten rooli jää viimesijaisen auttajan rooliin niissä tilanteissa, kun iäkäs ei omillaan selviydy. Kauniista korulauseista huolimatta on vaikea nähdä, että **työryhmän raportin ehdotus** tehtävänannon mukaisesti *edistäisi iäkkäiden henkilöiden laadukkaiden, yhdenvertaisten ja kustannustehokkaiden palvelujen turvaamista sekä asiakas- ja potilasturvallisuuden varmistamista.*

Paula Vasara, YTT, työskentelee tutkijatohtorina Jyväskylän yliopiston Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitoksella Ikääntymisen ja hoivan tutkimuksen huippuyksikössä.

Jaa tämä:

HOIVAPOLITIikka, HYVINVOINTIVALTIO, VANHUUS

Jätä kommentti

Sähköpostiosoitettasi ei julkaista.

Kommentti

Nimi *

Sähköposti *

Verkkosivu

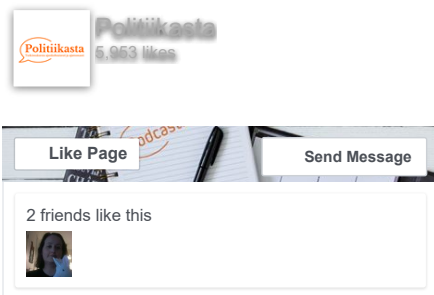
Tallenna nimeni, sähköpostiosoitteeni ja verkkosivusto tällä selaimella.

Ilmoita sähköpostilla tulevista kommentteista.

Ilmoita sähköpostilla uusista postauksista.

Lähetä kommentti

Seuraa meitä Facebookissa

Facebook post preview for Poliitikasta. The post shows the profile picture, name 'Poliitikasta', and a post with the text 'Like Page' and 'Send Message'. Below the post, it says '2 friends like this' and shows a small profile picture of a person.

Seuraa meitä

Seuraa meitä Twitterissä

Twiiitit käyttäjältä [@Poliitikasta_fi](#)

Poliitikasta
[@Poliitikasta_fi](#)
Miten käy Euroopan turvallisuuden, kun Yhdysvallat on vetäytymässä Avoin taivas - asevalvontasopimuksesta ja Venäjä häiritsee luottamuksen rakentamista?

Bradley Reynolds kehottaa keskustelemaan avoimemmin menneisyyden konflikteista.
[politiikasta.fi/euroopan-turva...](#)

Euroopan turvallisuuden su...
Miten käy Euroopan turvallisuu...
[politiikasta.fi](#)

Upota

Näytä Twitterissä

Meistä

[Etusivu](#)
[Mikä?](#)
[Arkisto](#)
[Videot](#)
[Tapahtumat](#)
[Podcastit](#)
[Toimitus](#)
[Kirjoittajat](#)
[Poliitikasta kouluissa](#)
[Terms & Privacy Policy](#)

Onko sinulla kysyttävää?

[Ota yhteyttä](#)

@ Poliitikasta.fi ISSN 2323-7090

Tämä sivusto käyttää evästeitä: [Lue lisää.](#)

Hyväksyn